

Міністр юстиції України Павло Петренко роз'яснив підстави, порядок та наслідки позбавлення батьківських прав

Інститут позбавлення батьківських прав залишається виключним, крайнім заходом впливу на батьків, які недобросовісно виконують свої обов'язки щодо виховання та утримання своїх дітей.

Сімейний кодекс містить виключний перелік підстав позбавлення батьківських прав, якщо батьки:

- 1) не забрали дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я і протягом 6 місяців не виявляли щодо неї батьківського піклування;
- 2) ухиляються від виконання своїх обов'язків по вихованню дитини;
- 3) жорстоко поводяться з дитиною;
- 4) є хронічними алкоголіками або наркоманами;
- 5) вдаються до будь-яких видів експлуатації дитини, примушують її до жебракування та бродяжництва;
- 6) засуджені за вчинення умисного кримінального правопорушення щодо дитини.

Для позбавлення батьківських прав необхідно:

- встановити, що особа свідомо порушує батьківські обов'язки, злісно не виконує вимоги та рекомендації органів опіки і піклування, служб у справах неповнолітніх, навмисно ухиляється від лікування;
- звернутись до органу опіки та піклування з тим, щоб отримати висновок щодо умов життя і виховання дитини, поведінку батьків, їх взаємини з дітьми та відношення до виконання своїх батьківських обов'язків;
- звернутись до суду з заявою про позбавлення батьківських прав.

Суд розглядає справи про позбавлення батьківських прав за заявою:

1. одного із батьків, опікуна, піклувальника, особи в сім'ї якої проживає дитина;
2. закладу охорони здоров'я, навчального або іншого дитячого закладу, в якому вона перебуває;
3. органу опіки та піклування;
4. прокурора;
5. самої дитини, яка досягла чотирнадцяти років.

Справи про позбавлення батьківських прав розглядає суд за місцем реєстрації того з батьків, якого хочуть позбавити прав.

При розгляді судом таких питань є обов'язковою участь органу опіки та піклування, який подає суду письмовий висновок щодо обставин справи.

Батьки, які позбавлені батьківських прав втрачають наступні права:

- 1) особисті немайнові права щодо дитини (*наприклад, право вирішувати питання виховання дитини та навіть вільно спілкуватися з нею, право давати*

дозвіл на зміну дитиною свого і'мя прізвища чи імені, право визначати місце проживання дитини та дозволяти чи забороняти її виїзд закордон тощо);

2) перестають бути законним представником дитини (не можуть представляти без окремої довіреності її інтереси в судах чи інших органах);

3) втрачають права на будь-які пільги та державну допомогу, що надаються сім'ям з дітьми;

4) не можуть бути усиновлювачем, опікуном та піклувальником (тобто не зможуть усиновити іншу дитину);

5) не можуть одержати в майбутньому тих майнових прав, пов'язаних із батьківством, які вони могли б мати у разі своєї непрацездатності;

6) втрачають інші права, засновані на спорідненості з дитиною (наприклад, їх дитина може бути усиновлена без їх згоди, як батьків);

7) втрачають право на спадкування після дитини (крім випадків, коли це передбачене заповітом дитини).

Слід зауважити, що особа, позбавлена батьківських прав, не звільняється від обов'язку утримувати дитину. При задоволенні позову щодо позбавлення батьківських прав суд одночасно приймає рішення про стягнення аліментів на дитину.

Позбавлення батьківських прав призводять до наступних наслідків:

Позбавлення батьківських прав одного з батьків. Дитина залишається жити з другим з батьків. Суд може прийняти рішення про виселення того з батьків, хто позбавлений батьківських прав, з житла, в якому він проживає з дитиною, якщо у нього є інше житло, або примусово поділити житло чи зобов'язати здійснити його примусовий обмін.

Позбавлення батьківських прав обох батьків. Дитина передається під опіку органам опіки та піклування. Ці органи вирішують, яким особам або установам слід передати дитину на виховання. Вони призначають опікуна (піклувальника) (наприклад, дитина може бути передана на виховання бабусі та дідусю, повнолітнім брату та сестри, іншим родичам дитини, мачусі, вітчиму, які виявили таке бажання та звернулися з відповідною заявою) або, враховуючи вік та стан її здоров'я, обирають інші форми влаштування дітей, зокрема: усиновлення, передача дитини до прийомної сім'ї, до дитячого будинку сімейного типу, патронатному вихователю, інших спеціальних закладів для дітей, позбавлених батьківського піклування.